

PALAUUS

DE MONTBLANC

PALAUUS, CASALS I RESIDÈNCIES
DES DEL S. XII AL S. XVIII

La vila de Montblanc, capital de l'actual comarca de la Conca de Barberà, està situada a mig camí de la ruta històrica que des de temps immemorials ha comunicat el Camp de Tarragona amb les planes de les terres lleidatanes, ben bé al centre d'una conca fluvial excavada pel pas del riu Francolí i el seu afluent l'Anguera. La seva dilatada història, des de l'any 1163 en què fou fundada, ha presenciat el pas de multitud de generacions humanes que n'han forjat la realitat actual. Des dels colonitzadors medievals, eliminadors del domini musulmà, als mercaders medievals de productes locals i exòtics del nord d'Europa i la Mediterrània, sense oblidar els pagesos i jornalers que han cultivat les fèrtils terres del seu terme, passant pels menestrals, que proporcionen béns de consum i de luxe, tant des dels temps fundacionals com dels més moderns i contemporanis.

Jaume Felip Sánchez · Investigador del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà
Fotografies: **Rafel López Monné**

L'estructura urbana existent fins a mitjan segle XX fou, en gran part, el fruit de l'expansió econòmica viscuda a la primera meitat del segle XIV: del primer recinte defensiu del segle XII que encerclava el turonet del Pla, el seu castell i els primers habitatges es passà tot seguit a construir a la plana de la plaça del Mercadal, on aviat es documenten les viles noves del Mercadal, d'en Guimrós i de sant Miquel. Aquesta estructura restà del tot definida quan es bastí, a partir de 1366, el nou recinte murallat. Aleshores, com bé apuntà l'arquitecte, historiador i polític Josep Puig i Cadafalch (1867-1956), el plànol de Montblanc s'aproximava a l'ideal de ciutat explicat pel frare Francesc Eiximenis (1330-1409) en el capítol 110 del llibre dotzè de la seva obra enciclopèdica *Lo Crestià*: amb forma gairebé quadrada, tota emmurallada, amb els portals principals en els punts cardinals,

amb una bona plaça per al mercadeig i bones clavegueres per donar salubritat (el riuet medieval). Tindria quatre quartons (al centre, la cruïlla del carrer Major amb el carrer Riber s'anomena popularment "els Quatre Cantons") i al costat de la plaça principal hi ha l'església major de Santa Maria, tal com ho defineix Eiximenis (110, 240-241, 13-33). Disposava de tots els elements essencials indicats per Eiximenis: carnisseria, peixateria, almodí o botiga del blat, fonts d'aigua potable (110, 241, 34-40); hospitals, bordell i sortides de clavegueres en llocs apartats per evitar "infeccions en l'aire" (110, 241, 41-69); així com un mur defensiu ben dispost amb torres de pedra, amb ballesteries o espitlleres i lloc per a bombardes i altres artefactes necessaris. Eiximenis també recomana "que les ciutats deuen haver bells carrers e amples" (111, 242-243) i que el bon govern ha de promocionar les construccions belles i elegants.

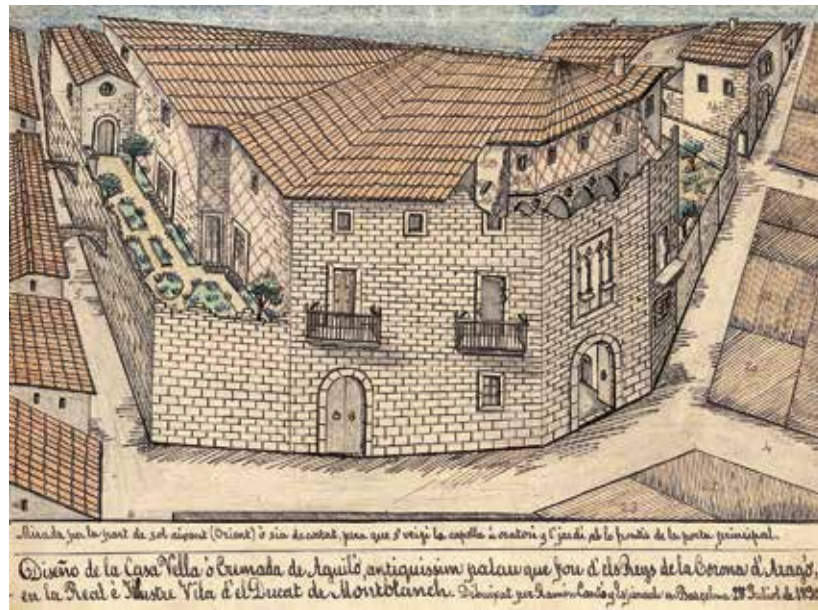
◀ **Casal dels Josa** des de les escales de Santa Maria. Aquest casal és la seu del Museu Comarcal de la Conca de Barberà.

Els palaus medievals representaven el grau més elevat de bellesa i prestigi que propugnava fra Francesc Eiximenis.

A Montblanc, els palaus gòtics i renaixentistes presenten unes façanes fetes de blocs de pedra, un material que abunda al seu terme i que permetia distingir de lluny la riquesa dels seus propietaris. Les portalades són sempre de mig punt adovellat, de bona dimensió. Al pis superior una sèrie (dos, tres o quatre) de finestres coronelles trifores unificades per una motllura que recorre tota la façana horitzontalment els donen una sòbria elegància. Al nivell superior un simple ràfec format per una motllura de cavet remata l'exterior de la façana. A l'interior aquests palaus es distribuïen en dos o tres nivells: a la planta baixa una sala vestíbul fa de distribuïdor per accedir a cellers, quadres i altres dependències del servei, que deixa pas, tot seguit, a un pati on una escala noble de fermes graons de pedra amb barana o balustre de pedra, flanquejada per arcs en els casos més luxosos, permet arribar a una galeria d'arcs gòtics; des d'aquesta galeria s'entrava a les habitacions i sala noble, decorada amb enteixinats de fusta pintada. En algun cas, existí golfa en un tercer nivell.

Els palaus o casals barrocs i neoclàssics tenen en la distribució característiques similars als gòtics: una planta baixa on una entrada o vestíbul donarà pas a les sales del celler, de l'establa i de la sala on es guarden els carruatges, i deixen a la zona central o a una zona privilegiada la caixa de l'escala noble, normalment construïda amb graons de pedra i baranes de ferro forjat; per aquesta escala noble, il·luminada amb cúpula amb lluernia, s'accedirà a la sala noble i a les altres habitacions i cuina, totes cobertes amb sostres de fusta treballada ricament; en un tercer nivell, aixoplugat per la coberta general de la casa, feta amb bones bigues i cabirons, es trobarà la golfa, normalment ben ventilada per evitar

els mals de les goteres, i serà on les famílies guardaran les seves andròmines i mals endreços. Les façanes mostraran gairebé sempre esgrafiats amb dibuixos artístics; la major part de les obertures esdevindran balcons durant el segle XVIII, i modificaran de vegades algunes de les antigues finestres barroques; per ventilar les golfes també s'utilitzaran galeries de solana. Rarament hi veurem botigues o tallers en aquestes residències, ja que els nobles que les habitaven eren fonamentalment rendistes i propietaris que arrendaven els seus recursos, normalment béns rústics i urbans, així com alguns forns i molins. Molt sovint, el muntant més important dels seus guanys procedia dels censals o préstecs a interès i, en pocs casos, era degut a rendes feudals. Amb tot, la majoria dels nobles montblanquins havien de complementar les seves rendes amb l'exercici de la notaria, de càrrecs oficials (batlles o veguers) o judicials.

Dibuix de Ramon Cantó (1890) del Palau dels Marçal i dels Conesa, avui Consell Comarcal de la Conca de Barberà.

Portalada renaixentista del Palau del Castellà (Museu Comarcal de la Conca de Barberà)

La bellesa i elegància no era només patrimoni de les façanes exteriors. A l'interior de molts dels antics palaus i casals nobiliaris montblanquins també hi existí una magnífica decoració, pictòrica i escultòrica. On més es distingí l'ornamentació escultòrica fou a l'antic Palau del Castellà: en romanen dues parts dels brancals d'una porta interior amb un cap femení i un altre de masculí dins d'uns medallons renaixentistes, fruit del treball d'un brillant artista anònim. En aquest mateix Palau encara hi queda, al seu lloc, la porta principal de la sala noble, situada al capdamunt de l'escala d'accés des de la façana ponentina. Aquesta porta principal s'hauria bastit en una reforma lleugerament posterior a 1563, la data de construcció del Palau, per un mestre d'obres anomenat Antoni Vèrnia, autor també de les escales nobles del Palau dels Queralt (Santa Coloma de Queralt), del Palau del Castell de Verdú i del Castell de Ciutadilla, residència dels nobles Guimerà.

PALAUS I RESIDÈNCIES A LA VILA DE MONTBLANC

1. El Castell
2. El Palau de la reina Sanxa
3. El Palau dels Marçal i dels Conesa
4. El Palau dels Alanyà
5. El Palau dels Cervelló
6. El Palau dels Anglesola
7. La Casa de la Vila
8. El Palau del Castellà
9. El Casal dels notaris Alba
10. La Casa Desclergue
11. La Cort del Veguer i Palau dels Mestre
12. El palau dels Castellví
13. Casal dels Josa I
14. Casal dels Josa II
15. Casa de la família Molins
16. Casa dels Aguiló

Castell de Montblanc, estava situat al Pla de Santa Bàrbara, el punt més elevat de la Vila · A la pàgina dreta: escala noble del **Palau dels Marçal i dels Conesa**, avui seu del Consell Comarcal de la Conca de Barberà.

1. El Castell

(el pla de Santa Bàrbara)

Durant els primers segles fou la residència on s'allotjava el rei quan feia estada a la Vila o hi pernoctava en algun dels seus freqüents viatges de visita, mentre recorria el seu reialme. El primer document que cita el castell data del 1161. Aleshores feia poc temps que l'activitat havia passat de l'antic enclavament de Vilsalva, amb carta de població expedida el 1155, a la novella vila de Montblanc. El rei Jaume I el Conqueridor feu reformar el castell el 1264, i manà que fos habilitat, per si hi volia fer estada, amb cinc llits parats i un centenar d'escudelles per alimentar el seu seguici quan fes cap a Montblanc. El 1302 hi feu fer obres importants el rei Jaume II el Just, les quals li serviren per habitar-lo mentre presidí les Corts Catalanes, celebrades el 1307. Pere III el Cerimoniós pensà en diverses ocasions a reformar-lo per tal d'utilitzar les seves sales com a residència: l'intent més seriós de rehabilitar la fortalesa fou del 1368, quan manifestava que a causa de la negligència i inoperància s'havien derruït parets i cobertes, i s'arribaria fàcilment a l'estat de ruïna si no s'hi feia res. Per això decidí infeudar el castell al seu domèstic, el montblanquí Pere de Benviure, i aquest es va comprometre a acollir el rei sempre que fos present a Montblanc. El 1373 ja havien començat les obres de reparació, però la manca de rendes reials associades a la infeudació del castell les aturaren. L'estat d'abandonament faria que el 1470 es manifestés que "en lo munt qui és dins la dita vila" "solia haver dos castells per antiquitat són venguts a total ruïna en tal manera que vuy solament aparen los fonaments de aquells".

2. El Palau de la reina Sanxa

(cl de la Regina 10, 12 o 14).

Des del seu casament amb el rei Alfons I "el Trobador", celebrat el 1174, la reina Sanxa, filla del rei Alfons VII de Castella, gaudia de les rendes de Montblanc. A la mort d'Alfons I, esdevinguda el 1196, la reina Sanxa passà a ser senyora de Montblanc. Aleshores, malgrat haver pogut residir al castell de la Vila, devia adquirir una casa a prop de la plaça del Mercadal, una casa que tenim clarament documentada el 1205. Aquesta residència havia de ser important, ja que disposava de celler propi i, a més, devia acollir bona part del seguici que sempre acompanyava la reina en els seus desplaçaments per Catalunya i l'Aragó. La tradició montblanquina ha mantingut durant vuit segles el nom del carrer on residí la reina Sanxa, carrer que encara s'anomena "de la Regina", que era el nom amb què es referia a la senyora reina o "domina regina".

3. El Palau dels Marçal i dels Conesa

(cl de Sant Josep, 18)

Actualment és la seu del Consell Comarcal de la Conca de Barberà. Té tota la façana construïda amb blocs de pedra, amb quatre fines-tres coronelles de tres obertures unides per una motllura que fa la funció de cornisa i tres portals adovellats, pel segon dels quals es dona pas a un vestíbul i un posterior pati interior, amb escala noble que condueix a un replà flanquejat per una galeria de tres arcs gòtics emplaçada al nivell de la sala noble, sala que veiem decorada per un enteixinat medieval amb la representació dels escuts heràldics del

Palau dels Alanyà, conegut com a Palau Reial.

seu antic propietari. Data del segon quart del segle XIV i fou probablement residència de les famílies Marçal i, després de la pandèmia de la pesta negra del 1348, dels descendents de l'escrivà, secretari i protonotari del rei Pere III, Jaume Conesa, fins que a la darrerria del segle XVI els hereus del darrer membre d'aquesta nissaga, Joan Conesa, integrants del llinatge Blanes, en vengueren la propietat a l'estirp dels mercaders ennoblits dels Jori i aquests, per via de casament, el traspasaren a la família dels nobles Aguiló, els quals en fruïren fins que, a mitjan segle XIX, fou alienat a mans d'altres particulars que el transformaren en fàbrica d'anissos, local social de les entitats "La Azucena" i "La Artesana", sala de café i granja de gallines. Una desgraciada restauració perpetrada a la darrerria del segle XX, que ha eliminat els graons medievals de l'escala i els sostres i esgrafiats barrocs, l'han habilitat per a fer de seu, com hem dit, del Consell Comarcal de la Conca de Barberà.

4. El Palau dels Alanyà

(*cl de Guillem de Llordat, 5 i 7*)

Avui en dia és conegut erròniament amb el nom de "Palau Reial". En realitat pertany a una branca de la família Alanyà, i va ser Francesc Alanyà, a la fi del segle XV, el seu darrer propietari. La filla d'aquest, Eleonor Alanyà, es casà amb el noble Guillem Arnau de Llordat, i traslladà tot el patrimoni a la nova stirp dels Llordat i d'Alanyà. A mitjan segle XVII, l'edifici fou donat al monestir d'Scala Dei pel darrer membre de la nissaga Llordat. Amb tot, durant la Guerra dels Segadors fou destruït i no fou rehabilitat fins molt més tard, i

va quedar en mans de particulars que n'han desfigurat la façana noble. A la darrerria del segle XIX, acollí l'Associació Catalana. Durant el segle XX ha estat habitatge de particulars. La façana data del segon quart del segle XIV, feta tota ella amb carreus de pedra, amb tres finestres coronelles de tres obertures i dos portals adovellats de mig punt. El nom tradicional i actual de la placeta "de Don Guillem de Llordat" recorda el llinatge que el posseï durant els segles XVI i XVII. El Palau dels Alanyà espera una mà amiga que el restauri.

Palau dels Alanyà, detall de l'antiga estructura gòtica.

5. El Palau dels Cervelló

(*plaça Major, 14*)

A la plaça del Mercadal un frontis amb porxo del segle XVIII oculta al seu interior un veritable palau gòtic. S'hi accedia per una escala

Palau dels Cervelló, l'estructura d'aquest important palau resta oculta a l'interior de l'edifici de la botiga Vives, a la plaça Major. Hi podem veure el conjunt de capitells arcades gòtiques que conformaven el pati interior que menava a la planta noble i la planta baixa amb arcades gòtiques. No és visitable.

Palau dels Anglesola, conegut com les monges o el casal d'entitats.

àmplia flanquejada per una galeria d'arcs gòtics emplaçats al perímetre d'un pati interior. La planta inferior, tota construïda amb arcs gòtics, encara conserva bona part dels sostres originals fets amb elements de fusta. Una segona planta constituïa la sala noble, on també resten bona part dels elements originals de l'enteixinat medieval: jàsseres sobre permòdols de pedra que sostenien bigues soles, biguetes i posts de la coberta.

Al segle XVIII patí diverses reformes els anys 1745 i 1789, però les modificacions més perjudicials tingueren lloc al segle XIX, quan fou transformat en diversos apartaments o pisos i es modificà seriosament la seva distribució i decoració original. El palau hauria estat bastit al segon quart del segle XIV per una branca de la família Cervelló: els senyors del castell de Vallespinosa.

El darrer membre de la nissaga, Arnau de Cervelló i d'Alanyà, arribà a ser majordom i procurador de la reina Violant de Bar, però morí el 1408 carregat de deutes i sense descendència masculina. El resultat de tot plegat fou la venda del palau, signada el 1437 per part dels executors de l'herència dels Cervelló, a un hostaler i especier anomenat Tomàs Blanch. Aquest el vengué poc temps després, durant la segona meitat del segle XV, a un notari anomenat Pere Sabater que, a la vegada, l'alienà al notari Pere Desclergues. Els Desclergues en foren propietaris des de la darrer del XV fins al primer terç del segle XVII, quan el vengueren el 1632 als procuradors de la Comunitat de Preveres de Montblanc. A la darrer del segle XVI,

sembla que el casal es dividí en dues parts, de les quals d'una part en tenia el domini útil Vicenç Blet i de l'altra Jeroni Capdevila. Al segle XVIII restà en poder de la rica família d'hisendats Foguet, fins que a la darrer del mateix segle XVIII la pubilla Ramona Foguet i Guasch es casà amb Anton Mestre i Alba. Una filla d'aquest matrimoni, sense descendència, deixà el 1875 la casa com a almoïna, i va ser venuda el 1885 a particulars que li donaren a l'edifici diversos usos comercials, industrials i d'habitatge.

6. El Palau dels Anglesola (*cl de Poblet i Teixidó, 10*)

Aquest immoble de grans dimensions podia haver estat la residència montblanquina de Pere de Benviure, secretari i escrivà dels reis Joan I i Martí I. Sembla que posteriorment, al segle XV, passà a ser propietat d'una branca de la família Anglesola perquè el carrer que comunicava la placeta on està situat el palau amb la plaça del Mercadal fou conegut durant el

segle XVI amb l'antic nom de "carrer d'en Huguet d'Anglesola". També sembla que a mitjan segle XVI era propietat del noble Acart de Llordat.

A la darrer del segle XVI el casal fou habitat per la família Guinovart fins que el 1597 fou venut al noble Hortensí de Castellví, i va romandre en poder dels Castellví fins que el 1701 fou adquirit pel prevere i notari Pere-Joan Murtra, que el cedí en testament al seu nebot el plebà Josep Muntaner i Murtra que a la vegada el llegà en testament al seu nebot, el ciutadà honorat Pere d'Alcàntara de Foraster i Muntaner. Aquest el cedí en testament a la seva filla Àngela de Foraster i Cuscullana que, anys després, el deixarà en herència al seu fill Lluís de Cardeñas i de Foraster, que a la vegada el passaria al seu primogènit Lluís de Cardeñas i d'Aixemus, mort sense descendència, que el llegà finalment a la seva cosina Concepció Cardeñas Gil, que el vengué el 1904 a Ramon Foraster i Borràs. Aquest darrer, el vengué a Joaquim Grau Grifols que, pocs dies després, el traspasà a les Germanes Carmelites de la Caritat.

Les carmelites hi feren moltes reformes; reconstruïren la façana del carrer de Sant Isidre, tota feta de blocs de pedra, amb dues finestres coronelles gòtiques originals de tres obertures. La part inferior passà a realitzar les funcions de capella de la comunitat. Destaca l'escala interior del segle XVIII, amb cúpula i llanterna, decorada a inici del segle XX pels pintors Balanyà. La porta principal sembla obrada a mitjan segle XVI.

Casa de la Vila, palau del consell municipal des del segle XIV.

7. La Casa de la Vila (*plaça Major, 1*)

L'antic municipi es reunia i celebrava els seus consells a l'església de Sant Miquel. A partir de mitjan segle XIV s'adquirí un immoble a la plaça del Mercadal, on realitzaren reformes a final del mateix segle: es construïren tres finestres coronelles gòtiques i dues portes adovellades de mig punt a la façana. Després de la destrucció i crema ocasionada pels esdeveniments de la Guerra dels Segadors,

es reformà l'edifici: es feren dues finestres barroques (hi consten les dates de 1676 i 1679) i una porta monumental del mateix estil. Durant les reformes efectuades el 1863, s'hi col·locà una gran llosana de pedra i una barana de ferro fos, i es convertiren les dues finestres barroques en balcons.

Palau del Castellà, dovella central penjant del pati interior.
Palau del Castellà, 1563, data de construcció del palau.

8. El Palau del Castellà (plaça de Sant Miquel, 3)

A Montblanc es coneix amb el nom de castlans els descendents de Pere Berenguer de Vilafranca, el qual rebé l'encàrrec de repoblar el terme, fer-lo rendible al comte rei, administrar justícia i custodiar-ne el castell. En primer lloc, devien habitar al mateix castell situat a la muntanyeta del pla de Santa Bàrbara, al

bell mig de la nova població. Un temps després devien deixar les incomoditats de la petita fortalesa i buscaren un indret on construir la seva nova residència. L'emplaçament escollit fou la Vilanova de Sant Miquel, un grup de cases on bastiren durant el segle XIII el seu palau i on també, a prop, hi constituïren la cort judicial o Cort dels Batlles. Aquesta nova residència obria la porta al carrer aleshores anomenat "dels Hostals" i avui en dia "de la Fusteria". A mitjan segle XVI, durant el govern de la castlania del noble Ivany de Vilafranca es remodelà l'antic casal i s'aixecà l'actual Palau del Castellà. La data de construcció fou la del 1563, segons consta a la dovella que penja d'un dels arcs del pati central del palau.

Aquest palau cal considerar-lo com un dels edificis renaixentistes més importants de Catalunya: té planta quadrada, amb tres façanes vistes, fetes de pedra en filades regulars de blocs isòdoms i cantoneres arrodonides. La façana est, amb portal de mig punt obert al carrer de la Fusteria té a la planta superior o noble quatre finestres, dos de petits i dos de grans, i sala noble on devia residir el castlà i la seva família. Amb tot, la façana principal s'obria a la placeta de Sant Miquel, amb un gran portal adovellat i cinc finestres allindanades amb decoració renaixentista disposades en dos nivells: dues de petites al nivell inferior i tres més grans al nivell superior de la sala noble; dalt de tot, tres petites finestres amb decoració del darrer gòtic donen claror a la golfa.

A la façana oest, o del carrer Major, s'hi obria un portal que, mitjançant una escala, permetia l'accés a la planta noble a través d'una porta interior d'estil renaixentista, construïda al tercer quart del segle XVI pel mestre Antoni Vèrnia. Tot al tombant de les tres façanes vistes hi havia un sòcol d'un metre i mig d'alt, rematat amb una escòcia, sòcol que reforçava el paper de fortalesa d'aquesta emblemàtica construcció. Una cornisa amb una senzilla motllura remata l'exterior permet el desaiquat de les teulades per dues boniques gàrgoles esculpturades. S'ha de precisar que aquest casal fortificat no tingué mai garites als angles com s'ha afirmat sense cap mena de fonament.

L'interior s'organitzava entorn d'un pati format per quatre arcs escarsers amb una dovella central que penja, una característica arquitectònica poc habitual en el renaixement català i del tot impressionant. A aquest pati interior s'hi accedia pels dos portals importants: el de la banda est, que donava pas a les presons, i el de la banda nord o de la placeta de Sant Miquel, per on s'accedia a la Cort dels Batlles o tribunal judicial.

Hem dit que el feu construir Ivany de Vilafranca el 1563. Després fou propietat dels seus descendents i hereus: a partir de 1614 dels Calders; a partir del 1703 dels Copons; dels Tamarit des del 1783; dels Vilallonga i Tamarit des del 1790; el darrer Vilallonga que en tingué el domini fou Gaietà de Vilallonga i de Marimon, Grimau, Tamarit, Copons, Aguilar, i Calders de Vilafranca, castlà de Montblanc, baró de Segur i Rodonyà, que el cedí en emfiteusi el 1842 al notari Mariano Montfar, família que l'ha posseït fins als nostres dies. Direm finalment que aquest palau fou la seu de les presons i cort judicial del partit judicial de Montblanc fins ben entrat el segle XIX.

Palau del Castellà, un dels grans edificis renaixentistes de Catalunya, a la plaça de Sant Miquel >

Casal dels notaris Alba, està format per diversos edificis contigus, dels segles XVI al XVIII. A la pàgina dreta: **La Casa Desclergue**, un dels palaus més coneguts de Montblanc, situat a la plaça major.

9. El Casal dels notaris Alba

(*cl Major, 124 a 130*)

Durant el segle XVI els Desclergue establiren el seu domicili i notaria en aquest casal situat al carrer Major. Bonaventura Desclergues, el 1548, feu fer unes obres que remodelaren la seva aparença exterior i transformaren els antics habitatges en un veritable palau. Fou així com es construí una nova façana amb blocs de pedra isòdoms, amb portal adovellat de mig punt i dos finestral: una finestra coronella bífora amb traceries gòtiques senzilles i una altra amb traceries cegues flamígeres, amb dos caps esculpturats decoratius.

A la darrera del mateix segle XVI els Desclergue compraren un altre immoble a la plaça del Mercadal, i deixaren establir-se en aquest casal la família de notaris Alba. Els nous propietaris ampliaren l'antic casal amb la compra d'edificis veïns, als quals feren, a la primera meitat del segle XVIII, moltes millores: construcció d'una nova escala noble d'accés, amb cúpula i llanterna, nous balcons (amb la data de 1737), remodelació de la barbacana de la teulada i la realització d'un artístic esgrafiat.

Els Alba continuaren essent propietaris fins a mitjan segle XX, i van donar al Museu Comarcal de Montblanc algunes pintures dels segles XVII i XVIII, ara dipositades al Museu Frederic Marès de Montblanc, així com el marc de fusta treballada d'un antic balcó de la façana del carrer de Santa Tecla (ara constitueix el marc de la vitrina on hi ha instal·lada l'antiga apotecaria del Museu Comarcal de Montblanc).

10. La Casa Desclergue

(*plaça Major, 12*)

No sabem del cert si una primitiva edificació de la Casa Desclergues fou aquell alberg del Mercadal que el rei Jaume I privilegià el 1267 al seu oficial Joan Periz Sabata amb l'exempció de pagament de cena, peita o quèstia, exèrcit i cavalcada o les seves redempcions; si hagués estat aquest el cas, llavors sabríem que el seu primer propietari fou Arnau de Puigveí, que l'hauria venut a Ramon i Bernat de Sorès per, finalment alienar-lo a Joan Periz Sabata. Aquest alberg també havia estat privilegiat si no hagués estat destorbada la seva entrada amb les mercaderies que s'oferien a la plaça els dies de mercat. En tot cas, el que sabem del cert és que la casa que ara estudiem fou propietat, a mitjan segle XVI, de l'hisendat, rendista i doctor en drets Ambròs Tàrraga.

El 1598, poc després de la mort del doctor, la casa fou comprada per Bonaventura Desclergues, que la convertí en la seva residència principal. La darrera pubilla de la casa Desclergues, Isabel Desclergues, es casà vers 1635, en segones núpcies, amb el donzell Jacint Pedrolo, i naixé l'hereu Francesc Jacint de Pedrolo. Un net seu, Ciril de Pedrolo, vengué la casa el 1738 al doctor en lleis de Sarra Anton Tomàs i Rubinat. Un descendent seu, Mariano Tomàs i Ràfols, traspassà el 1869 la propietat per títol de venda a Isidre Gassol i Boreel, on aquest establí el seu cafè, i passà, després, a la seva filla Antònia, al seu net Pere Rodón i Gassol i a la seva besneta Antònia Rodón i Plana, que signà contracte de venda amb la Caixa d'Estalvis de Tarragona, darrer propietari d'aquest emblemàtic edifici montblanquí.

La Casa Desclergues és una reeixida construcció renaixentista: destaca amb el seu cos avançat de carreu?? de pedra aixecat a la segona meitat del segle XVI davant d'un antic habitatge medieval. La part baixa queda constituïda per un porxo de quatre arcs, dos a la part frontal i un a cada banda. A la part mitjana hi havia originàriament quatre finestres, una a cada banda del cos i dues a la part central, convertides a la darrera del segle XVIII en balcons. Entremig d'aquestes obertures, els Desclergue hi afegiren el seu escut heràldic, escarpellat en alt relleu sobre pedra. A la part superior destaca una galeria emmotllada en guix, amb sis arcs a la part central i tres en cada banda lateral. Són arcs carpanells amb motlures a l'intradós suportats per pilars octogonals damunt de bases treballades amb motlures i cares decorades amb grotesc renaixentista. La façana queda rematada amb una complexa barbacana de sis nivells, feta amb la interposició de teules i rajoles, a l'estil català modern. A l'interior es descobrí un magnífic empedregat que ara no és visible per la col·locació del paviment modern durant la restauració del 1975, realitzada pel contractista Josep Torrell Estradé.

La Cort del Veguer i Palau dels Mestres, al carrer Major · Palau dels Castellví, interior de l'escala amb una magnífica llanterna octogonal.

11. La Cort del Veguer i Palau dels Mestre

(*cl Major, 79 i 81*)

Malgrat que el comte rei Jaume I ja havia nomenat, al tercer quart del segle XIII, oficials reials amb el títol de veguer de Montblanc, no fou fins al primer quart del XIV que dotà d'un territori i unes atribucions aquest oficial. Davant la consolidació d'aquest magistrat, es construí una seu permanent per establir-hi la cort o tribunal, edificació que es materialitzà al segon quart en aquest immoble, dotat amb dues portes dovellades de mig punt i una façana de volsosos de pedra ben treballats. Al seu interior hi radicaven, a més, n'escrivania de la cort i les presons, que completaven així la funció jurisdiccional que tenia encomanada. El tribunal estigué en funcionament fins que el 1714, a causa de l'abolició de les institucions catalanes, la vegueria de Montblanc fou convertida en simple sotscorregiment de l'imposat per les autoritats borbòniques del Corregiment de Tarragona. Així fou com la cort del veguer fou abandonada, i quedà en un estat lamentable fins que la família botiflera dels Mestre, al segon quart del segle XVIII, n'adquirí una part de la propietat i hi establí el seu domicili.

Daten de la segona meitat del segle XVIII les obres que transformaren l'interior, quan es va fer una escala noble amb cúpula i lluern. L'altra part de l'edifici passà a mans dels Belart, famosos per haver estat, dos dels seus membres, escultors de fama reconeguda. Els Mestre i els Belart hi habitaren fins a la darrera del segle XIX. Després, vers 1920, la part principal s'adaptà, gràcies a la intervenció de l'arquitecte Cèsar Martinell i Brunet, en una oficina del Banc de Valls i posteriorment (darrera del XX), en l'actual Escola Municipal de Música.

12. El palau dels Castellví

(*cl de Poblet i Teixidó, 3,5 i 7*)

El palau, o una part d'ell, fou propietat inicialment del donzell Francesc Roig, noble hisendat de Montblanc, documentat a la primera meitat del segle XVI. A la seva mort deixà hereva la seva filla Alberta Roig, casada amb Gaspar de Castellví, i hereu el seu net Lluís

Joan Castellví i Roig, que hi visqué la segona meitat del segle XVI, i fruï així d'un important patrimoni (un forn, un molí i moltes terres de cultiu). S'havia iniciat una nova branca dels Castellví, senyors de Masricart, que establiren una línia montblanquina que durant cinc segles habitaria aquell palau primitiu, al qual foren afegint diversos habitatges contigus fins a proporcionar la dimensió de l'actual palau.

Per altra banda, els Castellví foren una nissaga realment rellevant per a la història de Montblanc. Alguns dels membres més destacats foren: el capità de coronela Francesc de Castellví i Obando, heroi del setge de Barcelona de 1714; Josep de Castellví i Farran, sotscorregidor de Montblanc a mitjan segle XVIII, que també fou autor de diverses obres de temàtica religiosa, i a principi del segle XX, el tinent general Lluís de Castellví i Vilallonga.

Al darrer quart del segle XVIII, sota la direcció del mestre de cases Bernat Tomàs, s'hi feren considerables reformes, que donaren uniformitat als diversos immobles afegits al palau primitiu: la part més vistosa de la reforma fou la façana principal neoclàssica. Aquesta fou dotada d'un eix de simetria central, que bastia una porta principal rectangular flanquejada amb una columna toscana sobre pedestal a cada banda i cobricelada per la llosana d'un balcó, balcó que, a la vegada, es flanquejà per dues pilastres i es rematà per una mena de frontó escarser. Damunt del frontó existí, fins a mitjan segle XX, un gran escut de pedra de la família Castellví. A banda i banda d'aquest portal, balcó i escut centrals es disposaren quatre balcons, dos en cada banda, dels quals no en resta més que una part mutilada de les llosanes.

Per la porta s'accedia a una sala de distribució, coberta amb voltes rebaixades de maó de pla, amb llunetes als costats, vestibul que permetia lateralment anar a les cotxeres, quadres i cellers i, per la part central del fons, pujar per una escala noble de graons de pedra a la primera planta. Aquesta escala rep il·luminació d'una magnífica llanterna octogonal amb un finestral a cada cara, decorada interiorment amb pilastres i cornises motllurades amb guix molt ben resoltes i culminada amb una cúpula de maó arrebossada de guix. De la sala noble roman una part d'una pintura mural de caràcter heràldic i poca cosa més. El palau fou confiscat el 1936 pel

Casal dels Josa, planta noble amb arcades gòtiques, convertides en sales d'exposició del Museu Comarcal de la Conca de Barberà.

Comitè Antifeixista Local, que modificà l'interior de les sales i els balcons exteriors de la façana per tal de fer-hi una escola. Recuperat després de la Guerra Civil pels Castellví, fou venut a particulars que li donaren usos de granja i d'habitatge.

13. Casal dels Josa I

(*cl de Josa, 6*)

Aquest immoble és actualment seu del Museu Comarcal de Montblanc. El seu origen data de les primeres construccions realitzades a mitjan segle XII, poc després de la fundació de la població. Una casa veïna, situada on ara són les escales de Santa Maria, fou residència de Donat i Astruga, un matrimoni de montblanquins que entraren en religió al monestir de Poblet. El casal dels Josa devia ser, en els primers temps, un edifici relacionat amb l'estament eclesiàstic (residència del rector o, tal vegada, del tribunal del deganat de Montblanc) com semblen indicar unes pintures romàniques amb un fragment d'inscripció inspirat en l'epístola de Sant Pau als galates (Gal. 6, 14). En tot cas, no tenim notícies certes dels seus propietaris fins a la darrera del segle XVII,

quan el 27 de març de 1699 el ciutadà honrat de Barcelona i veí de la Vila, Pere Joan Josa, feu fer obres als mestres de cases Jaume Grasset, de la Guàrdia de Cervera; Antoni Cabrer, de la Guàrdia dels Prats, i Francesc Sanromà, de Montblanc, i remodelà l'interior amb la construcció del celler, i una sala noble àmplia gràcies a una gran arcada de pedra. Segons el cadastre de 1731, continuava essent del mateix Pere Joan Josa i constava com a habitacle de 2a categoria.

Al segle XIX i principi del XX hi tingueren residència una comunitat de monges, va passar a ser granja de vaques i, finalment, casa de la família Alfonso, fins que el 1959 Lluís Alfonso la donà per constituir-hi el Museu Arxiu de Montblanc.

La façana de ponent, que toca amb les escales de Santa Maria té al nivell inferior tres arcs de diverses formes (de mig punt, apuntat i escarser), amb tres finestres bifores coronelles a nivell de la planta noble. Una galeria moderna se situa a l'alçada de les golfes. La façana sud o principal es deu a la reforma del 1699: un gran portal adovellat de mig punt i tres balcons a la planta noble, amb una galeria de solana similar a l'anterior per a les golfes, sota una barbacana en voladís.

14. Casal dels Josa II

(cl de Miquel Alfonso, 1a)

El 1779 Joan Josa i Dalmau, fill del Pere Joan Josa que hem vist habitar al costat de l'església de Santa Maria, construïa un nou casal just davant del portal de sant Francesc. L'edifici fa 32 metres de llarg per 14,5 metres d'ample, amb la seva façana principal situada a l'antic camí de Tarragona. Aquesta façana mostrava un bonic esgrafiament, actualment molt deteriorat, que emmarcava els elements constructius. Un portal carpanell, molt ben treballat, donava pas a una entrada que facilitava el pas a altres dependències: un estable per als animals de tir, una sala per guardar els carruatges i una altre que feia de celler. Els sostres foren fets amb volta de maó de pla, o volta catalana, arrebossats amb guix i sostinguts sobre pilars d'obra també acabats amb guix.

L'accés a la planta noble es feia per la banda nord, mitjançant un altre portal situat davant la muralla. Aquesta planta noble disposava d'un balcó a la façana principal així com quatre finestres, on es devien situar les habitacions principals. La cuina i altres sales devien anar a la banda posterior, de cara a l'hort annex de la residència. Al capdamunt, una sèrie de finestres donaven il·luminació i ventilació a les golfes. Durant el segle XX, aquest casal fou adaptat per a usos industrials i comercials, usos que encara hi romanen actualment.

15. Casa de la família Molins

(cl Major, 124)

En aquest indret hi tenia el seu habitatge, l'any 1731, l'hisendat i ric pagès Segimon Molins, amb una qualitat anotada al cadastre borbònic de primera categoria. De fet, si tenim en compte les dimensions atestades per aquell document fiscal, aquest atorga una bona superfície a l'immoble, amb façana principal al carrer Major i una dimensió similar a la banda posterior del carrer de Santa Tecla. El 1787 s'hi feren importants reformes, que consistiren en la construcció d'un gran portal quadrat i dues finestres a la façana del carrer Major; la realització d'una escala noble, encaixada en un volum prismàtic de base quadrada, i una esvelta galeria d'arcs escarsers en la part llevantina de l'habitatge, que donaven vistes al carrer de Santa Tecla. La pubilla de la casa Molins, Gertrudis Molins, es casà el 1788 amb Francesc Xavier d'Aguiló i Maranyosa, hereu de la casa Aguiló. Arran d'aquest

Casal dels Josa II, gran edifici del segle XVIII situat davant de l'antiga església de Sant Francesc · **Casa de la família Molins**, edifici barroc del segle XVIII, al carrer Major.

casament nasqueren diversos fills: el primogènit fou Francesc Joaquim, nascut el 1791 i mort el 1853 sense descendència. El patrimoni passà al segon germà, Joaquim Maria Aguiló i Molins, nascut el 1793, el qual seguí la carrera militar i arribà al grau de brigadier de l'exèrcit. Aquest es vengué el 1862 l'antiga residència dels Aguiló o "casa cremada dels Aguiló", i residí en aquesta casa del carrer Major fins que la nissaga la deixà a principi del segle XX. Nosaltres encara havíem sentit a dir que aquest casal rebia el nom popular de "ca l'Aguiló".

16. Casa dels Aguiló II

(cl de Miquel Alfonso cantonada amb l'avinguda Manuel Ribé)

Aquest casal situat davant de l'antic camí de Tarragona sembla que ocupa el lloc on s'erigí l'antic Hospital de Sant Bartomeu, documentat des del segon quart del segle XIII. Aquest establiment benèfic recollia els pobres i qualsevol altra persona que demanés aixopluc, de la mateixa manera que ho feia l'Hospital de Santa Magdalena a l'altra banda de Montblanc, a la sortida del camí de Lleida. L'edifici complí les seves funcions caritatives dos segles més, fins que al primer quart del segle XVI s'unificaren les rendes dels dos hospitals i es liquidaren l'església i hospital de Sant Bartomeu. El comprador fou un mercader montblanquí, Francesc Reiner, que el 1535 el destinà a magatzem o botiga. Tal vegada, durant el segle XVII fou convertit en hostal, ja que el 1727 es diu que allí hi existí "el messon que antes se nombrava de Jacques". Aquest Jacques devien ser la família de nobles iniciada pel doctor en drets Joan Jaques i Saporta, ciutadà honorat de Tarragona, que el 1648 fou elevat a la condició de cavaller per Lluís XIV de França, es casà amb la montblanquina Isabel Ferrer i de Castellví, i establí una nissaga de quatre generacions que finalment dissipà el patrimoni familiar, i els obligà en darrer terme a viure d'oficis manuals. De fet, a la darrerria del segle XVII, Salvador de Jacques, ciutadà honorat de Barcelona, confessava posseir terres a tocar de l'antiga església de Sant Bartomeu.

Durant el segle XIX, l'edifici allotjà un hostal que era conegut amb el nom d'"Hostal de més amunt". Durant el segle XX es transformà en habitatge d'una branca de la família Aguiló, i encara roman en

la nostra memòria la darrera habitant d'aquesta família, coneguda popularment com "la Cirereta". Presenta una llarga façana principal (25 metres), amb un portal adovellat de mig punt al centre. Al nivell superior, quatre finestres modernes donen claror a la planta principal. Els interiors no tenen gaires particularitats, només destacarem el sostre del vestíbul, fet amb volta de maó de pla. Una galeria superior de solana clàssica remata aquesta façana, decorada amb un esgrafiament modern molt ben treballat.

Més palaus i més patrimoni

El visitant que vulgui anar a Montblanc podrà veure molts més edificis i construccions que les que en aquest article haurà descobert. Restava encara algun palau medieval del qual no hem pogut esbrinar-ne la història i la dels seus propietaris, com el que hi ha al carrer Major, núm. 20, amb façana de blocs de pedra, portal adovellat, finestres coronelles i galeria superior. També hi podrà admirar altres casals vuitcentistes, així com una interessant residència noucentista en tota la seva esplendor, coneguda com "cal Cardús" (carrer de la Font del Vall, 33) i, a més, alguna altra casa decorada a l'estil modernista (com cal Robusté, a tocar del portal de Bové al carrer de la Muralla Santa Tecla, núm. 42). I això sense oblidar el notable conjunt d'edificis religiosos, com les esglésies de Santa Maria, Sant Francesc, Sant Miquel o Santa Tecla; els monestirs de Santa Maria de la Serra, de Santa Maria del Miracle o dels mercedaris, l'hospital de Santa Magdalena i sense oblidar la més coneguda i emblemàtica construcció del cercle murallat bastit en temps del rei Pere III. La visita a Montblanc no us decebrà. ■

Casa dels Aguiló II, data del segle XVI, situada a l'antic camí de Tarragona en el lloc que ocupava l'antic hospital de Sant Bartomeu, documentat al segle XIII.

